

Laidiens: 18.02.1998., Nr. 42/43

Ministru kabineta noteikumi Nr. 48

Rīgā 1998.gada 10.februārī (prot. Nr. 6 9.§)

Noteikumi par valsts statistisko informāciju 1998.gadā

Izdoti saskaņā ar Valsts statistikas likuma 4. un 5.pantu

1. Šie noteikumi nosaka kārtību, kādā Centrālā statistikas pārvalde iegūst, apkopo un publicē statistisko informāciju par valsts sociālo un ekonomisko stāvokli 1998.gadā.
2. Centrālā statistikas pārvalde iegūst, apkopo un publicē statistisko informāciju saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes statistiskās informācijas valsts programmā 1998.gadam (pielikums) norādīto apjomu un metodēm.
3. Centrālās statistikas pārvaldes statistiskās informācijas valsts programmā 1998.gadam paredzētās informācijas iegūšanas, apkopošanas un publicēšanas izmaksas tiek segtas no valsts budžeta 1998.gadam līdzekļiem.
4. Uzņēmumi (uzņēmēj sabiedrības) un iestādes statistisko informāciju par savu darbību iesniedz Centrālajai statistikas pārvaldei vai citai valsts institūcijai, kas savas kompetences ietvaros nodarbojas ar statistiskās informācijas apkopošanu.
5. Ministrijas un citas valsts institūcijas, kā arī valsts nozīmes reģistri statistisko informāciju saskaņā ar šo noteikumu pielikumu iesniedz Centrālajai statistikas pārvaldei un nodrošina tai iespēju brīvi un bez maksas izmantot attiecīgos datus nepieciešamo pētījumu veikšanai.
6. Uzņēmuma (uzņēmēj sabiedrības), iestādes vai valsts institūcijas vadītājs ir atbildīgs par sniegtās statistiskās informācijas pareizību.
7. Centrālā statistikas pārvalde ir atbildīga par iegūtās statistiskās informācijas apkopošanas un izmantošanas pareizību.
8. Atzīt par spēku zaudējušiem Ministru kabineta 1997.gada 21.janvāra noteikumus nr.41 "Noteikumi par valsts statistisko informāciju 1997.gadā" (Latvijas Vēstnesis, 1997, 29./30.nr.).

Ministru prezidents G.Krasts

Ekonomikas ministrs A.Sausnītis

Pielikums

Ministru kabineta

1998.gada 10.februāra noteikumiem Nr. 48

Centrālās statistikas pārvaldes statistiskās informācijas valsts programma 1998.gadam

Programmā lietotie saīsinājumi:

Apvienoto Nāciju Organizācija — ANO

Apvienoto Nāciju Attīstības programma — UNDP

ANO Eiropas Ekonomiskā komisija — EEK

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija — OECD

Eiropas savienība — ES

Eiropas savienības statistikas birojs Eurostat — Eurostat

Starptautiskais valūtas fonds — IMF

Pasaules veselības aizsardzības organizācija — WHO

Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija — UNESCO

Starptautiskā darba organizācija — ILO

Pasaules dabas fonds — PDF — WWH

Vispasaules meteoroloģiskā organizācija — VMO — WMO

Programmā lietotie apzīmējumi:

*) — informācijas iegūšanā un apstrādē iesaistīti PHARE programmas līdzekļi

°) — jauna, līdz šim nebijusi informācija

°°) — informācijas saturs pilnveidots atbilstoši ES prasībām, salīdzinot ar iepriekšējo gadu

°°°) — papildināts informācijas izstrādes kopums, salīdzinot ar iepriekšējo gadu

Ievads

Centrālās statistikas pārvaldes statistiskās informācijas valsts programma 1998.gadam (turpmāk — valsts programma) izstrādāta, ievērojot Valsts statistikas likuma 4.panta prasības. Valsts programmā ietverta visu veidu svarīgākā statistiskā informācija, ko Centrālā statistikas pārvalde iedalīto budžeta līdzekļu ietvaros savāc, apkopo un publicē, kā arī saņem kopsavilkumu veidā no citām valsts iestādēm un publicē savos statistiskajos izdevumos.

Valsts programmā iekļauti arī atsevišķi darbi, kuru realizācijas izdevumi daļēji vai pilnā apjomā tiek segti no PHARE nacionālās programmas fondiem. Šiem darbiem tabulās pievienota speciāla atzīme — *). Visu šo darbu veikšana ir vitāli svarīga Latvijas integrācijas procesā Eiropas savienībā, apsekojumu programmu sagatavošanā piedalījušies Eiropas attīstīto valstu un starptautisko statistikas iestāžu eksperti. PHARE līdzekļi tiek izmantoti tāpēc, ka sakarā ar intervētāju dienesta iesaistīšanu šie apsekojumi ir finansiāli ietilpīgi un Centrālajai statistikas pārvaldei iedalītie budžeta līdzekļi nenodrošina šo darbu realizāciju.

Iepazīstoties un strādājot ar valsts programmu, jāievēro atsevišķas dokumenta uzbūves īpatnības.

Valsts programma sastāv no 29 tematiskajām daļām. Pirms katras tematiskās daļas dokumentā ievietots īss metodoloģisks apraksts, ar kura palīdzību var iegūt priekšstatu par tabulā minēto rādītāju saturu un informācijas iegūšanas metodi.

Valsts programmas tabulas ir papildinātas ar jaunu aili (3.aile), kurā norādīta informācijas saturs un metodoloģiju koordinējošā starptautiskā organizācija, tādējādi dodot ieskatu par informācijas atbilstību starptautiskajiem standartiem (arī Eiropas savienības standartiem).

Dažas tematiskās daļas satur tikai informāciju, ko Centrālā statistikas pārvalde saņem no citām ministrijām un valsts iestādēm. Šajos gadījumos tabulu 4.ailē kā informācijas iegūšanas avots ir norādīta attiecīgā ministrija vai valsts iestāde, nenorādot konkrēti, ar kāda instrumentārija palīdzību informācija tiek iegūta.

Ja informāciju no respondentiem iegūst tieši Centrālā statistikas pārvalde, tad 4.ailē ir ieraksts "statistikas veidlapas" vai "apsekojuma anketa".

Ja informācija ar vienu un to pašu nosaukumu tiek sagatavota ar dažādu periodiskumu un tās iegūšanas nosacījumi (instrumentārijs, novērojamo uzņēmumu loks, novērošanas metode) dažādajos periodos nemainās, valsts programmā šī informācija tiek sniegta ar vienu ierakstu, pretējā gadījumā par katru periodu ir atsevišķs ieraksts.

Tabulu 6.ailē ieraksts "pilns apsekojums" nozīmē, ka attiecīgo pārskatu sniedz visi uzņēmumi, kam piemīt konkrētā apsekojamā darbība vai īpašības. Ar ierakstu "izlases apsekojums" jāsaprot, ka uzņēmumu ģenerālais kopums tiek sadalīts stratās pēc konkrētās apsekojamās darbības vai konkrētām apsekojamām īpašībām, un no šīm stratām ar vienkāršās gadījuma izlases metodi tiek atlasīti uzņēmumi, no kuriem katrs pārstāv noteiktu skaitu citu uzņēmumu ar tādām pašām pazīmēm. Atlasīto uzņēmumu apsekošanas rezultātā iegūtā informācija ar matemātisko metožu palīdzību tiek vispārināta un attiecināta uz ģenerālo kopumu. Izlases metožu lietošana ļauj samazināt informācijas iegūšanas izmaksas un nodrošina pietiekamu informācijas precizitāti. Izlases metodi statistiskās informācijas iegūšanā lieto visas attīstītās pasaules valstis.

Tabulu 7.ailē ieraksts "pa pilsētām un rajoniem" paredz informācijas izstrādi pa visām Latvijas pilsētām un rajoniem, ieraksts "pa republikas pilsētām un rajoniem" — tikai pa septiņām lielākajām Latvijas pilsētām un rajoniem.

Nacionālo kontu sistēma

Latvijai pakāpeniski pārejot uz tirgus ekonomiku un iekļaujoties starptautiskajā apritē, ļoti svarīgi ir nodrošināt makroekonomisko rādītāju salīdzināšanas iespējas ar citām valstīm. Viena no visapkopojošākajām statistikas izstrādēm ir **nacionālo kontu sistēma**, kas ataino gan preču, gan finansu līdzekļu apriti tautsaimniecībā, kā arī gada laikā notikušās izmaiņas. Sākot ar 1992.gadu, tiek veidoti visi nacionālo kontu sistēmas konti, ieskaitot sākuma un beigu bilances.

Autonomi tiek aprēķināts **iekšzemes kopprodukts**. Tā noteikšanai var būt trīs dažādas pieejas: ražošanas, pieprasījuma (izlietojuma) un ieņēmumu pieeja.

Iekšzemes kopprodukta aprēķinā, izmantojot datus par **ražošanu**, vispirms nosaka preču un pakalpojumu (īsāk — produkcijas) izlaidi un starppatēriņu. **Preču un pakalpojumu izlaide** apkopo ekonomiskās darbības rezultātus (produkcijas vērtību) par visām saimnieciskajām vienībām: preču ražošanas un pakalpojumu sfēras uzņēmumiem, organizācijām un iestādēm, iedzīvotāju personiskajām palīgsaimniecībām, individuāli nodarbinātajām personām. Preču un pakalpojumu izlaidi parasti uztver bāzes cenās, tas ir, nepieskaitot produktu nodokļu neto vērtību (kopējā nodokļu summa mīn subsidijas). **Starppatēriņš** ietver preču un pakalpojumu vērtību, kas kā ražošanas izmaksas pārskata periodā izlietotas produkcijas ražošanai. Atskaitot no preču un pakalpojumu izlaides bāzes cenās starppatēriņu, iegūstam pievienoto vērtību jeb iekšzemes kopproduktu bāzes cenās. Savukārt, pieskaitot tai produktu nodokļu neto vērtību, gūstam iekšzemes kopproduktu tirgus cenās.

Iekšzemes kopproduktu, izmantojot datus par **pieprasījumu**, veido valsts iekšējais izlietojums (pārvaldes un personiskie izdevumi gala patēriņam, kā arī kopkapitāla uzkrāšana) un starpība starp preču un pakalpojumu eksportu un importu. Gala patēriņa izdevumus uztver pēc izmaksu principa, tas ir, pārvaldes izdevumos ir iekļauti visi no budžeta finansētie izdevumi, ieskaitot arī tos, kas nodrošina iedzīvotājiem sniegtos individuālos bezmaksas pakalpojumus (piemēram, izglītības vai veselības aizsardzības). Personiskā gala patēriņa izdevumos ieskaita tikai tos patēriņa priekšmetus vai pakalpojumus, ko iedzīvotāji apmaksājuši no saviem līdzekļiem vai saražojusi paši.

Iekšzemes kopproduktu, izmantojot datus par **ieņēmumu**, nosaka, saskaitot atlīdzību nodarbinātajiem, ražošanas un importa nodokļu neto vērtību, korporatīvo uzņēmumu darbības rezultātu un jaukto kopieņēmumu. Atlīdzība nodarbinātajiem ietver aprēķināto darba algu, kā arī uzņēmēju sociālos maksājumus. Korporatīvo uzņēmumu darbības koprezultāts un jauktais kopieņēmums ir ieņēmumu veidošanas konta balansējamais postenis. Tos iegūst, no iekšzemes kopprodukta atskaitot atlīdzību nodarbinātajiem un ražošanas un importa nodokļu neto vērtību. Jauktais kopieņēmums veidojas vienpersonas (nekorporatīvos) uzņēmumos. Atšķirībā no korporatīvo uzņēmumu darbības koprezultāta jauktais kopieņēmums daļēji ietver arī darba samaksas elementus, ko veido paša īpašnieka un tā ģimenes locekļu naudā nenovērtētais darbs, jo to praktiski nav iespējams atdalīt no uzņēmējdarbības ieņēmuma.

Preču un pakalpojumu izlaide, starppatēriņš un iekšzemes kopprodukts tiek aprēķināts faktiskajās un salīdzināmās cenās. Par salīdzināmām cenām pieņemtas 1995.gada vidējās cenas. Atsevišķu nozaru ražošanas apjomus pārreķina 1995.gada cenās, izmantojot datus par svarīgāko produkcijas veidu izmaiņām naturālā izteiksmē. Ja nav iespējams noteikt citu kvantitatīvo apjoma rādītāju, fiziskā apjoma temps pieņemts atbilstoši darbaspēka patēriņa izmaiņām.

Ja iekšzemes kopprodukta tempus nosaka, izmantojot datus par pieprasījumu, tad personīgā patēriņa izdevumus pārreķina 1995.gada cenās, lietojot patēriņa cenu indeksus. Preču eksporta un importa apjomus nosaka, izmantojot muitas kravas deklarāciju kopsavilkumus pa 22 preču grupām par izvestās un ievestās produkcijas vērtību un apjomiem tonnās.

Nacionālo kontu sistēmu Latvijā veido atbilstoši Apvienoto Nāciju Organizācijas un citu starptautisko organizāciju izstrādātajai un 1993.gadā izdotajai rokasgrāmatai "Nacionālo kontu sistēma" (SNA-93). Nozaru klasifikācijā, sākot ar 1997.gada 1.janvāri, tiek lietota Eiropas savienības vispārējā ekonomiskās darbības klasifikācija NACE (pirmā redakcija).

Nacionālo kontu aprēķiniem galvenokārt izmanto Centrālās statistikas pārvaldes nozaru statistikas daļu apkopoto informāciju — uzņēmumu un organizāciju pārskatus, mazo uzņēmumu izlases apsekojumu rezultātus, ģimeņu budžetu apsekojumus, darbaspēka bilances aprēķinus. Daudz nepieciešamās informācijas apkopo arī citas organizācijas: Finanšu ministrija (valsts un vietējo budžetu dati), Valsts apdrošināšanas uzraudzības inspekcija, Labklājības ministrija, Latvijas Banka (banku un citu kredītiestāžu dati, monetārie dati). Ārējais sektors nacionālo kontu sistēmā tiek veidots vienlaikus ar maksājumu bilanci, un starp šiem datiem ir pilnīga atbilstība.

Nacionālo kontu sastādīšanas metodoloģija pastāvīgi tiek pilnveidota, gan paplašinot sākotnējo informāciju, gan arī meklējot precīzākas metodes nepieciešamo nosacīto aprēķinu veikšanai.

1998.gadā vislielākā vērība tiks pievērsta precīzākas metodes ieviešanai atsevišķu nozaru, piemēram, finansu un valdības pakalpojumu fiziskā apjoma tempu noteikšanai, kā arī precīzākai inflācijas ietekmes uz krājumu izmaiņām noteikšanai. Otrs metodoloģijas pilnveidošanas virziens ietver pilnīgāku ģēnu ekonomikas un citu ekonomiskās darbības veidu noteikšanu nacionālo kontu sistēmā.

Līdz šim ģēnu ekonomikas apjomi tika iekļauti nacionālo kontu sistēmā kā resursu un izlietojuma pušu balansēšanas rezultāts. Izmantojot ārzemju ekspertu pieredzi (Ungārijā, Itālijā), 1998.gadā paredzēts noteikt svarīgākās ģēnu

ekonomikas sastāvdaļas: ar statistiskajiem pārskatiem neuztvertos preču un pakalpojumu apjomus (celtniecībā, tirdzniecībā, sabiedriskajā ēdināšanā u.c.), neuztvertos eksporta un importa apjomus. Šos darbus būs iespējams veikt, ja tiks saņemti attīstības budžeta projektā paredzētie līdzekļi.

Nacionālo kontu sistēma

Nr.p.k.	Informācijas saturs	Informācijas saturu un metodoloģiju koordinējošā starptautiskā organizācija	Informācijas iegūšanas avots	Periodiskums	Informācijas iegūšanas metode	Izstrādes kopums
1	2	3	4	5	6	7
1.	Nacionālo kontu sistēma pēc ANO pārveidotās metodoloģijas °°)	ANO	Centrālās statistikas pārvaldes, Finanšu ministrijas, Labklājības ministrijas, Latvijas Bankas dati	gads	aprēķini	kopā Latvijā
2.	Preču un pakalpojumu izlaide faktiskajās cenās un 1995.gada salīdzināmajās cenās pa nozarēm °°)	Eurostat projekti 2710; 2780; 2750	- " -	ceturksnis	aprēķini	kopā Latvijā, pa nozarēm
3.	Starppatēriņš faktiskajās cenās un 1995.gada salīdzināmajās cenās pa nozarēm	Eurostat projekti 2710; 2780	- " -	ceturksnis	aprēķini	kopā Latvijā, pa nozarēm
4.	Iekšzemes kopprodukts faktiskajās un 1995.gada salīdzināmajās cenās °°):	Eurostat projekts 2510				
	— pa nozarēm		- " -	ceturksnis	aprēķini	kopā Latvijā
			- " -	gads	aprēķini	kopā Latvijā
	— pa izlietojuma veidiem		- " -	ceturksnis	aprēķini	kopā Latvijā
			- " -	gads	aprēķini	kopā Latvijā
	— pa ieņēmumu veidiem		- " -	ceturksnis	aprēķini	kopā Latvijā
			- " -	gads	aprēķini	kopā Latvijā
5.	Ēnu ekonomikas apjomi *) °)		Centrālās statistikas pārvaldes dati, apsekojuma anketas, nacionālo kontu sistēma	gads	apsekojumi; aprēķini	kopā Latvijā
6.	Simetriskās izmaksu (izlaides tabulas *) °)	Eurostat projekts 2760	apsekojuma anketa	gads	apsekojumi; aprēķini	kopā Latvijā, pa nozarēm

Maksājumu bilance

Svarīgs tautsaimniecības sektors ir ārējā ekonomiskā darbība. Starptautisko ekonomisko sakaru uzskaitē tiek veidota detalizēta statistikas izstrāde — **Latvijas maksājumu bilance**, kas ietver gan tekošo maksājumu plūsmas (tekošajā kontā), gan arī finansu ieguldījumu izmaiņas sadarbībā ar pārējo pasauli. Lai nodrošinātu maksājumu bilances rādītāju salīdzināšanas iespējas ar citu valstu attiecīgajiem rādītājiem, Latvijas maksājumu bilance tiek veidota pēc Starptautiskā valūtas fonda Maksājumu bilances rokasgrāmatas piektā izdevuma (Balance of Payments Manual, Fifth edition, 1993).

Latvijas maksājumu bilance tiek veidota katru ceturksni, sākot ar datiem par 1992.gadu.